

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1931 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om särskilda förmåner i avseende å avlöning och pension åt vissa till indragningsstat överförda tjänstemän inom väg- och vattenbyggnadsdistrikt.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, nämligen i första kammaren nr 23 av herr *Frändén* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter och i andra kammaren nr 41 av herr *Hedlund* i Östersund jämte två av kammarens övriga ledamöter, har i avseende å särskild gottgörelse samt särskild pensionsförmån för två till indragningsstat överförda förutvarande t. f. distriktschefer i väg- och vattenbyggnadsdistrikt, ordinarie distriktsingenjörerna *F. A. Lundström* och *C. J. Insulander* hemställts, »att riksdagen måtte tillerkänna de båda förutvarande t. f. distriktscheferna *Lundström* och *Insulander* dels en särskild gottgörelse på indragningsstat, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan eljest gällande förmåner för distriktschef och för distriktsingenjör — eventuellt med den inskränkningen, att detta tillägg icke må utgå under den tid, de tjänstgöra som vattenrättsingenjörer — och dels ett pensionsunderlag av 3 600 kronor».

Vidare har i en inom första kammaren av herr *Bergqvist* väckt, likaledes till bankoutskottet hänvisad motion nr 122 yrkats, att riksdagen måtte besluta, att distriktsingenjörerna *F. A. Lundström*, *C. J. Insulander* och *H. V. Nilson* måtte å indragningsstat komma i åtnjutande av de särskilda förmåner i avseende å avlöning och pensionsunderlag, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits i underdånig skrivelse den 5 september 1930, dock med i motionen omnämnt villkor i fråga om pensionsunderlaget.

Det i sistnämnda motion avsedda villkoret i fråga om pensionsunderlag innebär, att pensionsavgifter skulle erläggas såsom om ifrågavarande befattningshavare erhållit befördran till distriktschef den 1 juli 1931.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de sålunda gjorda yrkandena, tillåter sig utskottet att — i den mån redogörelse i det följande ej lämnas — hänvisa till motionerna.

Enligt statsmakternas beslut har från och med den 1 juli 1930 genomförts viss omorganisation av vägväsendet. Berörda omorganisation innebär bland annat att — jämte det beträffande vägärendenas handläggning genomförts en allmän decentralisation från Kungl. Maj:t samt väg- och vatten-

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 8 saml. 13 häft. (Nr 17—18.)

byggnadsstyrelsen till länsstyrelserna — inom den statliga lokala vägadministrationen väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän (distriktschefer och distriktsingenjörer) samt vägkonsulenterna ersatts med hos länsstyrelserna tjänstgörande vägingenjörer ävensom, i flertalet län, biträdande vägingenjörer eller vägingenjörsassistenter. Medan distriktstjänstemännen från statsverket åtnjoto en jämförelsevis obetydlig lön och hade sin huvudsakliga inkomst dels i form av arvoden enligt taxa för i tjänsten fullgjorda uppdrag och dels av praktiserande ingenjörsverksamhet, hava vägingenjörerna gjorts till helt statsavlönade tjänstemän. Avlöningen har fastställts att utgå i form av arvode enligt löneklass B 30 i civilförvaltningens avlöningsreglemente eller med ett årligt belopp å G-ort av 10 500 kronor förutom dyrtidstillägg.

Samtidigt med omorganisationen av den lokala vägadministrationen inrättades, för möjliggörande av central inspektionsverksamhet beträffande vägväsendet, inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tre väginspektörsbefattningar och en broinspektörsbefattning. För en var av ifrågavarande inspektörsbefattningar hava fastställts arvoden av 10 980 kronor årligen.

Då distriktstjänstemännen med hänsyn till avfattningen av för dem gällande avlöningsvillkor ansågos icke vara skyldiga att övergå till tjänstgöring inom den nya vägorganisationen, bestämdes att dessa skulle vid omorganisationens genomförande överföras till indragningsstat med rätt till ersättning enligt särskilda grunder. Dessa grunder innebära, att ifrågavarande tjänstemän äga åtnjuta de avlöningsbelopp, till vilka de på grund av innehavande ordinarie befattning äro berättigade, d. v. s. för distriktschef lön 3 000 kronor och tillfällig löneförbättring 750 kronor samt för distriktsingenjör lön 1 500 kronor jämte tillfällig löneförbättring 375 kronor. Å dessa förmåner utgår dyrtidstillägg enligt för befattningshavare å indragningsstat gällande grunder. Härtill kommer gottgörelse för mistade inkomster av arvoden för statsuppdrag med belopp, motsvarande för envar befattningshavare medeltalet av berörda slag av inkomster under kalenderåren 1925—1929, dock högst 5 000 kronor årligen.

Då enligt vad utskottet inhämtat samtliga de till indragningsstat överförda distriktstjänstemännen uppbära ersättning för mistade arvodesinkomster med maximibeloppet 5 000 kronor, utgöra de årliga ersättningsbeloppen, fränsett dyrtidstillägg, för distriktschef 8 750 kronor och för distriktsingenjör 6 875 kronor. Inräknas dyrtidstillägg enligt för närvarande gällande indextal, uppgå ersättningsbeloppen till i avrundade tal 9 450 kronor, respektive 7 400 kronor årligen.

Ehuru, enligt vad nyss omnämnts, distriktstjänstemännen funnos icke vara skyldiga att bestrida tjänstgöring inom den nya organisationen, ansågs det likväl önskvärt att för vägingenjörstjänsterna och inspektionsverksamheten kunna taga i anspråk härför lämpade krafter bland ifrågavarande tjänstemän. I syfte att befrämja dessas övergång till befattning inom den

nya organisationen bestämdes, att distriktstjänsteman, som vid övergången till den nya vägororganisationen erhöle befattning såsom vägingenjör, väginspektör eller broinspektör, skulle, jämte det han ägde åtnjuta med vägingenjör-, respektive inspektörsbefattningen förenat arvode och övriga förmåner, äga behålla en tredjedel av de å indragningsstaten uppförda förmånerna, i vad de utgjorde lön och tillfällig löneförbättring.

Med avseende å distriktstjänstemännens pensionsförmåner har överförandet på indragningsstat icke medfört någon förändring. Pensionsunderlaget utgör alltså fortfarande för distriktschef 4 000 kronor och för distriktsingenjör 2 000 kronor.

Då frågan om distriktstjänstemännens avlöningsförmåner efter överförandet till indragningsstat anmäldes i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag, omnämndes av dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under ärendets förberedande handläggning ifrågasatt, att t. f. distriktschef skulle erhålla samma förmåner som ordinarie distriktschef men att detta förslag rönt motstånd från allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret, därvid sistnämnda myndighet förklarar sig av principiella skäl bestämt avstyrka en dylik anordning. Departementschefen yttrade för egen del, att han funne uteslutet att vid avlöningsförmånernas bestämmande beträffande de distriktsingenjörer, som på förordnande bestritt distriktschefstjänst, taga hänsyn till berörda omständighet.

Inom riksdagen väcktes motionsvis förslag om att distriktsingenjörerna F. A. Lundström, C. J. Insulander och H. V. Nilson, vilka under åtskilliga år innehafvt förordnanden å vakanta tjänster såsom distriktschefer, måtte i avlönings- och pensionshänseende likställas med ordinarie distriktschefer.

Med anledning härav yttrade riksdagen i sin skrivelse i ämnet (nr 54) — efter att hava omnämnt statskontorets ståndpunkt i ärendet — att riksdagen visserligen delade de betänkligheter, som statskontoret anfört mot att ifrågavarande befattningshavare med avseende å löneförmåner å indragningsstat jämställdes med ordinarie distriktschef, men att riksdagen dock ansåge förtjänt av övervägande, huruvida de t. f. distriktscheferna ej med hänsyn till sina tidigare anställningsförhållanden, vilka syntes få betraktas såsom tämligen undantagsmässiga, i allt fall skulle kunna beredas någon lämpligt avvägd särskild gottgörelse liksom ock huruvida ej deras tjänstgöring som distriktschefer borde motsvara ett högre pensionsunderlag än det för distriktsingenjör gällande.

Med anledning av vad riksdagen sålunda yttrat har i ämnet verkställt förnyad utredning, för vilken chefen för kommunikationsdepartementet i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (sjätte huvudtiteln sid. 4—6) lämnat en redogörelse, av vilken inhämtas följande.

Sedan *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* med anledning av vad riksdagen

anfört anbefallts att yttra sig i ärendet, har styrelsen i skrivelse den 5 september 1930 uttalat huvudsakligen följande:

Styrelsen, som tidigare framställt förslag i överensstämmelse med motionärernas hemställan vid 1930 års riksdag, anser sig nu i anledning av riksdagens skrivelse icke kunna upprepa denna hemställan, i vad den samma avser indragningsstaten, utan vill föreslå att ifrågavarande tre förutvarande t. f. distriktschefer måtte tillerkännas — utöver lön och tillfällig löneförbättring å indragningsstat såsom distriktsingenjörer, 1 875 kronor, och särskild gottgörelse för mistade inkomster av statsuppdrag, 5 000 kronor — en särskild gottgörelse med 1 250 kronor, motsvarande $\frac{2}{3}$ av skillnaden mellan lön och tillfällig löneförbättring såsom distriktsingenjör och såsom distriktschef.

Rörande förhöjningen i pensionsunderlaget finner styrelsen det genom 1911 års riksdagsbeslut för distriktschefer bestämda pensionsunderlaget 4 000 kronor så lågt i förhållande till tjänstens art, att styrelsen icke i detta avseende anser sig kunna frångå sitt förutnämnda förslag. Styrelsen hemställer därför, att ifrågavarande tre t. f. distriktschefer måtte i fråga om pensionsunderlagets storlek jämföras med ordinarie distriktschefer.

Över styrelsens förslag hava utlåtanden avgivits av allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret.

Lönenämnden har i fråga om avlöningsförmånerna biträtt styrelsens förslag med den ändring, att nämnden ansett det särskilda lönetillägget böra reduceras till hälften av skillnaden mellan löneförmånerna å indragningsstat för å ena sidan distriktschef och å andra sidan distriktsingenjör och alltså bestämmas till i avrundat tal 925 kronor årligen. Beträffande pensionsförmånerna har nämnden tillstyrkt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning.

Statskontoret har anfört följande:

Även om vissa billighetsskäl torde kunna anföras för att tillerkänna dessa befattningshavare särskilda förmåner i förevarande hänseenden, måste dock statskontoret alltjämt hysa starka betänkligheter häremot med hänsyn till de säkerligen mycket vittgående konsekvenser, som måste bli följden av ett Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i sådan riktning. Ämbetsverket vill nämligen erinra, att ett mycket stort antal statliga befattningar för närvarande äro vakanta av samma anledning, som föranledde att de distriktschefstjänster, varom nu är fråga, icke fingo besättas med ordinarie befattningshavare. Därest här avsedda tre befattningshavare skulle i fråga om avlöning från indragningsstaten och pensionsunderlag jämföras med distriktschef allenast på den grund, att de alltsedan år 1922 på förordnande uppehållit sådan befattning, torde man med visshet hava att räkna med att till exempel t. f. häradsskrivare, som under lika lång tid på förordnande uppehållit häradsskrivarbefattning, skulle i händelse av en omorganisation av fögderiförvaltningen göra anspråk på samma förmåner som ordinarie häradsskrivare. Även beträffande sådana t. f. häradsskrivare torde i stort sett kunna anföras enahanda skäl, som åberopats rörande nu ifrågavarande t. f. distriktschefer. Statskontoret måste med hänsyn härtill fortfarande motsätta sig ett beviljande i förevarande fall av särskilda förmåner från indragningsstaten och medgivande av särskilt pensionsunderlag.

Därest emellertid Kungl. Maj:t i trots av sålunda anförda betänkligheter skulle finna för gott att hos riksdagen göra framställning i ämnet, har statskontoret intet att i och för sig erinra beträffande storleken av den utav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna ersättningen från indragningsstaten. Vad däremot angår styrelsens förslag att pensionsunderlaget för sagda befattningshavare skulle fastställas till samma belopp, som gäller för ordinarie distriktschef, eller 4 000 kronor, skulle detta innebära, att befattningshavarna ifråga med avseende å pension komme i en bättre ställning, än om de hade varit ordinarie innehavare av distriktschefsbefattning, alldenstund de i sistnämnda fall måst erlægga pensionsavgifter, beräknade efter distriktschefspensionsunderlag och icke såsom skett allenast efter det pensionsunderlag, som gäller för deras ordinarie befattningar som distriktsingenjörer. Med hänsyn härtill torde i varje fall pensionen böra beräknas efter ett något lägre pensionsunderlag, och vill statskontoret i anslutning till de beräkningsgrunder, som i dylikt hänseende pläga tillämpas, föreslå ett belopp av högst 3 600 kronor.

För egen del har *chefen för kommunikationsdepartementet* i berörda sammanhang i frågan uttalat sig på följande sätt:

»Vad angår frågan om förevarande tjänstemäns avlöningsförmåner måste jag för egen del i överensstämmelse med den ståndpunkt, min företrädare i ämbetet i denna fråga intagit, och på de skäl statskontoret nu närmare utvecklat ställa mig avvisande till förslaget att i detta fall medgiva särskilda förmåner utöver de av statsmakterna redan beslutade. Ett dylikt medgivande skulle innebära en avvikelse från den praxis, som hittills tillämpats vid överförande å indragningsstat av övertaliga tjänstemän, och då de till stöd för framställningen åberopade skälen icke äro av sådan beskaffenhet, att ej samma grunder skulle kunna anföras av ett stort antal befattningshavare i liknande ställning, skulle — såsom statskontoret framhållit — ett bifall till förslaget utan tvivel kunna medföra vittgående konsekvenser för framtiden.

I detta sammanhang må nämnas, att en av ifrågavarande tjänstemän numera erhållit förordnande såsom vägingenjör i Norrbottens län och alltså åtnjuter ersättning enligt de förut omförmälda, för distriktstjänsteman med dylikt förordnande gällande grunderna samt att de båda andra tjänstemännen innehava förordnanden såsom vattenrättsingenjörer och i sådan egenskap åtnjuta arvode med 5 000 kronor för år.

Med hänsyn till vad jag nu anført finner jag mig icke böra framlägga förslag om särskild gottgörelse till ifrågavarande tjänstemän.

Den väckta frågan om förbättrade pensionsförmåner ankommer närmast på finansdepartementets handläggning. Efter att hava samrått med chefen för nämnda departement vill jag emellertid framhålla, att denna fråga lämpligen synes kunna tagas i övervägande i samband med vederbörande tjänstemans avgång från sin befattning, varvid frågans avgörande jämväl kan komma att röna inverkan av de omdaningar inom pensionsväsendet, vilka må komma att föranledas av nu pågående utredningsarbete på berörda område.»

I de till prövning nu föreliggande motionerna I:23 och II:41 hava beträffande anställningsdata m. m. för distriktsingenjörerna Lundström och Insulander, vilka äro födda 1868, respektive 1872, lämnats huvudsakligen följande uppgifter:

Algot Lundström blev förordnad såsom ordinarie distriktsingenjör i nedre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet år 1903. När ordinarie distriktschefen W. Prinzencreutz avgick med pension i november 1922, blev Lundström omedelbart av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordnad att upprätthålla distriktchefstjänsten och i december samma år förordnades han av Kungl. Maj:t att tills vidare vara distriktschef. Denna tjänst har han sedan oavbrutet innehaft intill den nya organisationens ikraftträdande den 1 juli 1930, således under inalles drygt 7 år och 7 månader.

Carl J. Insulander förordnades såsom ordinarie distriktsingenjör i mellersta distriktet år 1905. När dåvarande ordinarie distriktschefen i mellersta distriktet Fr. Enblom förordnades såsom byråchef i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från ingången av år 1919, förordnades Insulander att upprätthålla distriktchefstjänsten, vilken han sedan dess oavbrutet innehaft allt intill den nya organisationens ikraftträdande eller under inalles 11 år och 6 månader. Sådana förordnanden för Enblom och Insulander förnyades därefter och senast för tiden 1 oktober 1922—30 september 1923. När i oktober 1922 genom byråchefen B. Stafsings frånfälle en ordinarie byråchefstjänst blev ledig, blev Enblom utnämnd till ordinarie byråchef, varigenom distriktschefstjänsten i mellersta distriktet blev ledig. Insulander, vilken som sagt redan då var förordnad på denna tjänst till den 30 september 1923, mottog sedan vid den tiden Kungl. Maj:ts stående förordnande på distriktschefstjänsten. Insulander har vidare varit förordnad på och bestritt högre tjänster i avsevärd utsträckning; utom ett flertal kortare förordnanden såsom byråchef har han innehaft långvarigare sådana under tiderna 1 april 1916—31 december 1918, 1 juli 1926—2 oktober 1928 samt 1 januari 1929—31 augusti 1930. Härunder har han även tjänstgjort såsom överdirektör och chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under inalles cirka 9 månader.

Lundström och Insulander hava icke begagnat sig av möjligheten att vid den nya vägorganisationens genomförande söka befattnin inom den nya organisationen. Av tillgängliga handlingar framgår, att Insulander — som närmast före den nya vägorganisationens genomförande uppehållit byråchefstjänst i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och å sådan tjänst senast den 29 november 1929 erhållit Kungl. Maj:ts förordnande, avseende kalenderåret 1930 — hos Kungl. Maj:t den 3 maj 1930 anhållit om byråchefsförordnandets upphävande från och med den 1 juli 1930 men sedermera på förekommen anledning förklarar sig villig att mottaga samt erhållit fortsatt förordnande intill utgången av augusti månad 1930.

Beträffande den i motionen I:122 avsedde distriktsingenjören, numera vägingenjören i Norrbottens län *H. V. Nilsons* anställningsförhållanden framgår av tillgängliga handlingar, att denne, som är född år 1876, alltsedan år 1899 med vissa, huvudsakligen kortare avbrott innehaft olika statliga anställningar inom väg- och vattenbyggnadsväsendet, att han den 31 augusti 1922 erhållit ordinarie tjänst som distriktsingenjör, att han från och med den 2 juni 1922 till den nya vägorganisationens genomförande innehaft förordnande såsom distriktschef samt att han från och med den

1 juli 1930 varit förordnad såsom vägingenjör i Norrbottens län, vilket förordnande från och med innevarande år gäller tills vidare.

Vad först angår frågan om förevarande befattningshavares avlöningsförmåner å indragningsstat, delar utskottet den uppfattning, som av chefen för kommunikationsdepartementet lagts till grund för ståndpunktstagande i denna fråga. Utskottet anser sig alltså icke kunna tillstyrka, att i här avsedda fall skulle medgivas särskilda förmåner utöver de av statsmakterna redan beslutade. Såsom departementschefen framhållit, skulle ett dylikt medgivande, vilket innebure en avvikelse från hittills tillämpad praxis vid överförande å indragningsstat av övertaliga tjänstemän, kunna beträffande andra områden av statsförvaltningen medföra vittgående konsekvenser för framtiden. Utskottet kan ej heller finna, att här föreliggande omständigheter av sådan art, att de göra ett avsteg från hittills tillämpade regler i och för sig påkallat. Härutinnan må framhållas att, såsom den lämnade redogörelsen utvisar, ifrågavarande befattningshavare — vilkas huvudsakliga inkomst härflutit av arvoden för förrättningar enligt taxa samt av praktiserande ingenjörsverksamhet — äga utan tjänstgöringsskyldighet uppbära löneförmåner av 6 875 kronor årligen jämte dyrtidstillägg enligt för tjänstemän å indragningsstat vid oreglerade verk gällande grunder ävensom att dem tillförsäkrats rätt att, om de vid övergången till den nya vägorganisationen erhöle befattning såsom vägingenjör eller inspektör, utöver fastställda löneförmåner å sådan befattning bibehålla en tredjedel av lön jämte tillfällig löneförbättring å indragningsstat.

Vidkommande frågan om förbättrade pensionsförmåner för de avsedda tjänstemännen finner utskottet lika med chefen för kommunikationsdepartementet lämpligt, att detta spörsmål företages till prövning längre fram, i samband med vederbörande befattningshavares avgång från sin befattning. Ett sådant ställningstagande synes beträffande distriktsingenjören Nilson vara så mycket mera påkallat som denne, på sätt av utredningen framgår, numera innehar befattning såsom vägingenjör, till vilken tjänstgöring vederbörlig hänsyn lärer böra tagas vid en blivande pensionering. Härutinnan liksom i övrigt torde, såsom departementschefen antytt, pensionsfrågans avgörande kunna komma att röna inverkan av de omdaningar inom pensionsväsendet, vilka må föränledas av nu pågående utredningsarbete på detta område. Här berörda omständigheter föränleda utskottet att jämväl på denna punkt avstyrka åtgärd i anledning av de väckta motionerna.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 23, I: 122 och II: 41 icke må till någon riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 24 februari 1931.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Utskottet.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson*, *Gustafsson* i Stensholm, *Johansson* i Östersund, *Johansson* i Friggeråker, *Berling*, *Lindmark**, *Forslund* och *Bengtsson**;

från andra kammaren herrar *Winkler*, *Borggren**, *Bäcklund*, *Lovén*, *Ryberg**, *Carlsson* i Solberga*, *Johansson* i Edsbyn* och *Olson* i Torsby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Johansson* i Östersund.
